

УДК 39: 316 (643.2)

СТИХІЙНІ ЗАБУДОВИ ТА «ЦАР – БАЛКОН» ЯК ПРОЯВИ ТОТАЛІТАРНОЇ КУЛЬТУРИ В ОДЕСІ

Наталія Бородіна

Проведене дослідження окреслило механізми впливу залишків радянського тоталітарного культурного засобу мислення на побудову міського простору особливого типу, що спричинив феномен хаотичної забудови та закслених перебудованих балконів. У статті окреслено механізми прояву цих явищ та боротьби з ними.

Ключові слова: тоталітаризм, забудова, балкони, перебудова, особистий простір.

Тоталітарна ідеологія зробила міста безликими і незручними, саме так впроваджуючи ідею, що людина є тільки гвинтиком у системі, її не може бути зручно, вона не може почуватися вільно. Наразі це обумовило величезну кількість проблем з розвитком міста у пост-тоталітарних країнах. Одним з яскравих прикладів пост-тоталітарного міста є Одеса. Ситуація в Одесі з 2014 року набула особливого значення, тому що після анексії Криму саме це місто стає головним курортно-рекреаційним центром України.

Як колись влучно зауважив С. Кримський: «В СРСР ми нагадували стадо, а зараз ми нагадуємо джунглі» [Кримський, 2010]. Люди, які зазнали вплив тоталітарної ідеології, отримали спотворене уявлення про роль громади у розвитку міста та не змогли сформувати власну відповідальність за простір, в якому вони живуть. «Колективна взаємодія» в таких умовах видається майже неможливою, кожен мешканець міста ставить на першій план тільки свої інтереси. Після того, як Одеса залишилась єдиним престижним курортом біля моря, побудувати будинок, або хоча б добудувати балкон у Одесі є ознакою вдалого життя. «У мене є квартира в Одесі» або «Я купив двох кімнатку, але добудував балкон і тепер у мене трьохкімнатна» – ці сентенції тішають самооцінку краще будь-яких лайків в інстаграмі.

Величезний інтерес забудовників призвів до того, що Одеса забудовується стихійно та бездумно, що призвело к спотворенню архітектурного ансамблю міста та виключення Одеси зі списку ЮНЕСКО.

Мета дослідження – дослідження впливу пост-тоталітарної культури на розвиток міста Одеса.

Аналіз останніх публікацій. Проблема спотворення історичного культурного центру через хаотичну забудову та надбудову балконів вивчалася багатьма дослідниками, але більше в форматі журналістських розслідувань, які потім приводили до зіткнення забудовників з активістами та журналістами. Наразі вона нагадує не наукове дослідження, а кримінальні війни. Також були численні спроби повернути дослідження в наукове русло, серед яких найбільш визначним є проведення у 2015 році в Міжнародній науково-практичній конференції «Збереження історичної забудови центру Одеси шляхом включення до основного

списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО», яка була організована управлінням з питань охорони об'єктів культурної спадщини Одеської міської ради при сприянні Одеської державної академії будівництва та архітектури. У роботі конференції взяли участь вітчизняні та зарубіжні вчені, краєзнавці, експерти Міжнародного центру з питань пам'яток і визначних місць, фахівці в області будівництва, архітектури та збереження культурної спадщини, що представили 34 доповіді. Серед дослідників слід відмітити роботи таких фахівців як Igeneusz Thomas, Абу-Халіль Мохамад Маамун, Білоусова Л. Г., Гілодо О. Ю., Добролюбський А. О., Думанська Л. Б., Жданов Д. К., Ексарьов В. А., Латишева Л. П., Сандлер О. А., Січкаренко В. К., Суханов В. Г., Цубенко В. Л., Якубова Т. А. Підсумкову резолюцію зі зверненням до ЮНЕСКО розробили председатель наукового комітету д.т.н., В. С. Дорофєєв, його заступники В. Н. Мещеряков та В. М. Хмарский, Голова організаційного комітету, начальник управління з питань охорони об'єктів культурної спадщини Одеської міської ради А. І. Шелюгін [Матеріали конференції, 2015].

Але не зважаючи на зусилля цих вчених, Одесу не включили до переліку міст ЮНЕСКО, і єдине українське місто, яке є в ЮНЕСКО станом на 2020 рік – це Львів. Схожа ситуація майже у всіх пост-радянських країнах, трохи краща ситуація у Польщі: серед міст, центр яких входить до списку ЮНЕСКО – Варшава, Торунь, Краків, Замость, та багато інших. Тобто, у пост-радянських містах, які були збудовані не за часів СРСР та мають історичний центр, у ЮНЕСКО не виникають сумніви щодо їхньої історичності та культурного значення: наприклад, в Одесі є багато окремих архітектурних пам'яток, які входять до списку ЮНЕСКО. Фахівцям взагалі досить легко здобути внесення у реєстр ЮНЕСКО окремих споруд, а от в цілому архітектурний ансамбль міста – ні.

Така тенденція зберігається саме на тих частинах пост-радянського простору, які найбільше постраждали від впливу тоталітарної культури. У Казахстані, який досі можна вважати тоталітарним у плані культурного простору, об'єктів, що внесені у ЮНЕСКО всього 4, із них культурний – один, а решта – природні [ЮНЕСКО, 2020]. У Білорусі, культурний стан якої також тяжіє до тоталітаризму також у ЮНЕСКО всього 4 об'єкти [ЮНЕСКО, 2020].

Архітектор М. Чепелев так коментує ситуацію: «Важливо, щоб та частина міста, яка номінується, зберегла свою автентичність, структуру і характер забудови, а також висотність того часу. ЮНЕСКО не проти сучасної архітектури, головне – щоб нові будівлі відповідали характеру історичної забудови. Це не означає, що будівлі повинні виглядати як історичні, навпаки, це вважається в Європі поганим тоном – проектувати сучасний будинок в наслідування історичним стилям. У ХХІ столітті досить сучасних архітектурних рішень, які мають точно таке ж право бути реалізованими. Головне – зберегти автентичний образ, а наші висотки його деформують» [Чепелев, 2018].

Щоб проілюструвати цю тезу можна порівняти зображення.

Історичний центр Одеси, як він має виглядати.

Рис. 1. Центр Одеси

Так виглядає історичний центр Львова

Рис. 2 Центр Львова

До речі, у Львові також були окремі проблеми, частина мешканців намагалися робити собі надбудови-мансарди, але у 2019 році Верховний суд Львова заборонив це. (<https://portal.lviv.ua/news/2019/09/11/verhovnyj-sud-zaboronyv-u-lvovi-robyty-nadbudovy-u-budynkah-bez-zgody-meshkantsiv>)

Як виглядає історичний центр Одеси зараз.

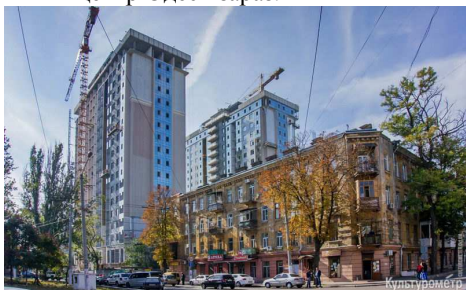

Рис. 3. Історичний центр Одеси 2019.

Рис. 4. Схема забудови

Керівництво міста продовжує подавати Одесу на статус ЮНЕСКО: перша номінація в ЮНЕСКО – це був центральний історичний ареал, який охоплював територію в межах порту і вулиць Старопортофранківській, Пантелеймонівській. Потім подавали тільки ту частину, звідки почалася забудова міста: вулиці Преображенська, Грецька і по Польської вниз до порту. Остання зона стала ще менше – сьогодні територія включає в себе вулиці Приморську, Військовий спуск, провулок Некрасова, Преображенську і Буніна. Але навіть там є квартал, що нещодавно став локацією для фото сесії у стилі «Джокер» через жахливий вигляд та подібність до Готему з всесвіту DC. Схоже, що це не зовсім те, що сподобається ЮНЕСКО.

Рис. Джокер на Деволановському [Джокер, 2019]

У ситуації, що склалася є декілька аспектів:

1) Пост-тоталітарне несприйняття демократичних практик розвитку міста.

Складна історія забудови Одеси спирається на своєрідні взаємини забудовників з законом. Принцип, характерний для всіх пост-тоталітарних країн: закон сприймається як тягар, його потрібно обходити будь-яким чином. Багаторічне дослідження: «Як позбутися пострадянськості» наголошує, що для пост-радянського суспільства характерним є «Всеохопний контроль як необхідність: у пострадянських країнах склалася така практика, що всі відповідальні за прийняття рішень, а також

правоохоронці, постійно намагаються установити всеохопний контроль і карати суворо навіть за незначні проступки. Це викликано, не в останню чергу, й очікуваннями переважної частини суспільства, яка також вважає, що карати треба жорстко, а контролювати постійно»[Главком, 2018]. А в пост-радянському просторі такого контролю вже немає, отже забудовники вважають, що їм «все дозволено», та намагаються будь-яким чином обійти закон, що забороняє забудову узбережжя та порушення поверховості історичного центру. Зробити це не важко, тому що пострадянська система вкрай корумпована: якщо забудовники порушують закон, то поліція отримує квартири і забудовників більш не переслідують [Главком, 2018].

2) Патерналізм у сприйнятті держави у пост-радянському пост-тоталітарному просторі.

Згідно дослідженням: «Пострадянські люди переважно розглядають державу як священну всемогутню інстанцію, яка повинна запропонувати вирішення всіх проблем. Обоження держави часто призводить до зворотного ефекту: її несприйняття і намір обійти всі її вимоги»[Главком, 2018].

Багатьох проблем, пов'язаних з забудовою можна було би уникнути, якщо б одесити реагували б належним чином, а не чекали б на те, що держава вирішить всі їхні проблеми. Розглянемо більш докладно історію забудови Одеси компаніями «Кадорр Груп» та «Прогресс-Строй». «Прогресс-Строй» став першою великою приватною компанією, будівництво почалося з побудови в 1995 році власного заводу з виробництва цегли. Як зазначено у офіційних джерелах: «Поштовхом до організації власної будівельної діяльності послужило прийняття в Україну специфічного законодавства, що дає пільги на інвестиції, які спрямовані на будівництво житла для військовослужбовців. З 1999 року в спектр виконуваних робіт компанія включила і промислове будівництво»[Прогресс-Строй 2020]. Саме до цієї компанії звернувся А. Ківан, який спочатку був не забудовником, а тільки інвестував в «Прогресс-Строй» (Ківан – іриський бізнесмен, який наразі є одним з найвідоміших забудовників в Одесі з компанією «Kadorr Group»)[Ківан, 2020]. В 2010 році «Прогресс-Строй» "зник з радарів" з грошима багатьох одеситів, а також з грошима Аднана Ківана, який тільки планував забудову Аркадії і обрав виконавцем забудови «Прогрес-Строй». Що зробили одесити, які не отримали квартири та залишились без грошей? Вони кілька разів збиралися, навіть намагалися побити А. Селезньова з «Прогресс-Строю», але ніяких результатів не добилися.

Активіст Олег Михайлік очолив спротив, але і він скаржився на неактивність одеситів: «За приблизними підрахунками, обдуреними виявилися близько 12 тисяч людей. Велика їх частина вибрала позицію "мовчуна": мовляв, буде як буде, і тільки одиниці активно пручаються і рухають процес»[Жуков, 2013]. Кілька демонстрацій, скарги в ДАСК, петиції президенту.

3) Естетична плутанина.

У той час, як ошукані вкладники чекали на квартири, А. Ківан перейшов до власного будівництва, створивши багато красивих будинків в зовсім недоречних для цього місцях. Так почалася історія «Перлин», яка породила багато суперечок. З точки зору А. Ківана, він буде гарні будинки, часто прикрашає їх додатковою ілюмінацією, робить проекти з претензією на мистецтво: «50 Перлина» стане

поєднанням класичної архітектури та інноваційних технологій, які забезпечать естетику і максимальний комфорт для майбутніх мешканців будинку», – зазначено в рекламі. [50 перлина, 2019]

Рис. Перлини Кадорр Груп

Але естетика Кадорр завжди порушує принцип збереження поверховості, тому з його забудовою Одеса почала виглядати як дуже дивний синтез старовинного містечка та Гонконгу, що викликало значне занепокоєння одеситів, із 2013 року почали з'являтися карикатури на тему хаотичної забудови.

Рис. 5. Одеса у 2019 (на думку А. Ворошілової у 2015)

<https://dumskaya.net/news/i-skazka-stala-bylyu-odessa-v-2029-godu-ili-kogd-044984/>

Ще за часів подання у 2015 році були певні сумніви щодо співвідношення хмарочосів та історичного центру: «На питання про висотні будівлі, які не вписуються в вигляд історичного центру, відповів начальник управління охорони об'єктів культурної спадщини Одеської облдержадміністрації Володимир Мещеряков. 10 грудня минулого року був підписаний протокол про звернення до правоохоронних органів з приводу припинення будівництва висоток. Так як будівництва незаконні, вони повинні бути демонтовані», – зазначив чиновник»[Мещеряков, 2015]

До теперішнього часу жодна будова, що спотворює історичний центр міста –

не демонтована. Але конференції продовжуються і архітектурна профспілка ще сподівається отримати статус ЮНЕСКО.

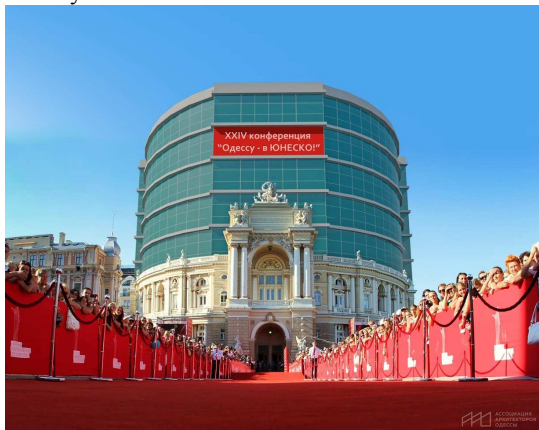

Рис. 6. «Одеса – в ЮНЕСКО» 2018[]

Брак естетичних стандартів забудови у колишньому СРСР сягають корінням в кризу системи освіти. Освіта у пост-радянських країнах на дуже низькому рівні, тому «красива будівля» сприймається громадянами «так, щоб по-багатому». Тому зовні гарні будови Кадор влаштовували більшість одеситів – якісне відносно недороге житло, а от чи корелюється воно з загальноміським стилем – це вже не їхня проблема.

Слід зазначити, що не тільки Кадор будує будинки, які не вписуються в історичний контекст міста. Також вагомий внесок у зруйнування єдиного історично-архітектурного ансамблю міста внесла компанія «Гефест» – на одному з будинків у центрі досі є плакат «Гефест рушить наш дом», тому що від проведення будівельних робіт пішли тріщини на сусідньому будинку. Саме Гефесту належать найбільш контрверсивні хмарочоси у центрі міста: будинок №1 по вулиці Грецькій 1а, ТЦ Афіна, Банний провулок 1а, та інші.

4) Законодавчі прогалини.

Окрім постійного бажання всіх учасників місто-формування обійти закон, ускладнює процес, що закону як такого ще немає. Як зазначає О. Квасніцька: «Незважаючи на постійні реформи у сфері містобудівної діяльності, ми не отримали чітких та зрозумілих «правил гри», ми не маємо правового регламенту в містобудуванні, яким би був скасований чинний натеper індивідуально-вибірковий підхід, орієнтований на суб'єктивно-адміністративне тлумачення службовцями питань характеристик забудови. Нині за відсутності єдиного правового режиму використання нерухомості в тій чи іншій територіальній зоні суб'єкти таких об'єктів повністю залежать від індивідуального рішення уповноваженого службовця та кулуарних домовленостей. Право обрати вид, параметри дозволеного використання і будівельних змін на об'єктах нерухомості повинно залежати виключно від містобудівного (правового) зонування, що враховує синергію приватних та публічних інтересів при забудові територій, як це здійснюється в

Європейських країнах»[Квасніцька, 2016]. У порівнянні з законодавством західної Європи, ситуація в Україні характеризується невизначеністю стандартів, конфліктом місцевої влади та столиці, та тотальною корупцією.

Великі законодавчі прогалини дозволили воскреснути забудовнику «Прогресс-Строй», тільки з новою назвою «Пространство», не зважаючи на те, що минулі ошукані вкладники ще не отримали а не квартир, а не компенсації. Наразі «Пространство» знов активно веде забудову.

5) Корупція.

На світліні балкон головного архітектора міста Одеса А. Голованова. Саме він повинен боротися за збереження єдиного архітектурного ансамблю історичного центру міста.

Рис. Балкон Голованова

Для представників пост-радянських країн взагалі характерне намагання розширити простір балкону, тому феномен «цар-балкон» (величезний балкон, що руйнує як і єдиний стиль будинку, так і сам будинок) не є винаходом Голованова. Але саме Голованов був повинен з такими цар-балконами боротися.

Після флешмобу активисти навіть написали вірши на честь Голованова:

«Вот балкон,

Который построил себе Голованов.

А это дом,

Стена которого разрушается,

От балкона,

Который построил себе Голованов.

А это Одесса,

Которую Голованов

Хочет видеть такой же

Как балкон, который построил себе на доме.

А это небезразличные одесситы,

Которые пришли под дом,

Стена которого разрушается,

От балкона,

Который построил себе Голованов.

А это жена Голованова,
Которая пугает и гонит одесситов,
Которым небезразличен город,
Который Голованов
Хочет видеть таким же
Как балкон, который построил себе на доме.

А это сын Голованова,
Который такой же как жена
Которая пугает и гонит одесситов,
Которым небезразличен город,
Который Голованов
Хочет видеть таким же
Как балкон, который построил себе на доме»[Поламарчук, 2020].

6) Нездатність до комунікації у пост-тоталітарному просторі.

Комунікація у тоталітарному просторі завжди була примусовою, тому наразі ідея створення громад, що опікується розвитком міста, виявляється для одеситів ще занадто важкою для сприйняття. Приватний простір – це те, чого завжди не вистачало у тоталітарних державах, де за визначенням тоталітаризму, держава намагалася контролювати всі сфери життя. Більшість з тих, хто пережив радянські часи, завжди зберігає в собі нестачу приватного простору, тому таке позитивне сприйняття викликали «скляні балкони» як один з варіантів збільшити свій приватний простір, мода на який почалася ще у період хрущовської «відлиги». Початок епохи «скляних балконів» є немов символом сприйняття людини самого себе у тоталітарному просторі: химерна скляна загородка балконів того часу показує ступінь захищеності людини у тоталітарних країнах.

Але балкони пост-радянського типу вже не просто скляні, вони великі, та заповнені всілякими непотрібними речами (ця тенденція тільки почала потрохи зменшуватися). Як зазначено у дослідженні: «Балкон мав досить зручне розташування – туди можна було не пускати гостей, тому весь безлад та непотрібні речі трималися там, а квартира мала вигляд упорядкованої. Це свідчить про те, що тоталітарна система ламає у людини внутрішній контроль і змінює його на очікування суспільного контролю: «Мій безлад ніхто не бачить? Отже все добре» [Бородіна, 2019].

Балкон є межею публічного та приватного простору – це твій простір, але за допомогою його ти можеш комунікувати з оточуючим простором, та робити власне самовизначення стилю – які квіти або інші аксесуари будуть прикрашати твій балкон. Але люди, які пережили часи панування тоталітаризму, не сприймали ідею взаємодії з міським простором, вони просто не вміли з ним взаємодіяти. Балкон був зайвим елементом і від нього було потрібно позбутися, тому перегородки між балконом та квартирою видалялися, а сам балкон збільшувався – тобто люди отримували додаткові метри власного житла, без балкону.

7) Брак екологічної культури.

В пост-тоталітарних країнах екологічна частина міського простору не сприймається як щось важливе. Дерева заважає новій будові? Так потрібно їх спилити. Розширенню балкона заважають квіти на клумбі перед будинком? Так

потрібно знищити цю клумбу.

Брак комунікації та самоврядування пояснює і той факт, що в Одесі досить мало правозахисних організацій опікуються проблемами захисту природного середовища. Найбільш відомою з них є «Зелений лист», який сприймається владою Одеси як непотрібна організація, що всім заважає (відоме висловлювання мера «Цей Зелений Глист»). Саме вони фіксують знищення дерев, подають судові позови та намагаються повернути Одесу в правове демократичне поле, коли влада повинна брати до уваги думку мешканців міста та не порушувати закон.

Але останнім часом забудовники під заступництвом влади перейшли до таємної війни – вирубка дерев та знищення зеленої зони Одеси відбувається таємно, вночі: «В ніч з 31.01. на 01.02. в Одесі стався черговий жахливий за масштабом, ступенем корупції і нахабства екоцид. Для організації під'їзду з Французького бульвару до траси здоров'я в парковій зоні було протизаконно видалено близько тисячі дерев! Без дозвільних документів, але при узгодженні з Муніципальною вартою та іншими департаментами видалили вночі, нишком. Працювали електропилами явно при заступництві високих чинів державної влади. На кону організація магістрального під'їзду і забудова всієї траси здоров'я. Під виглядом інженерного захисту території і звичайно ж, як завжди без відомо "Геннадича" (прим. – мер), Галантерник через своїх людей в керівництві містом, реалізував корпоративний фінансовий інтерес забудовників, мера Труханова, ну і звичайно ж особистий»[Балінський, 2019].

Знищення дерев призводить до того, що Одеса знов повертається до стану, в якому її побачив Пушкін «Я жил тогда в Одессе пыльной».

У завершенні слід зазначити, що останні роки були не тільки низкою невирішених проблем. Є і певні надбання, Одесу все ж таки внесли до списку ЮНЕСКО, але не як пам'ятку архітектури, а як «творче місто»: «З нагоди Всесвітнього дня міст, який відзначається сьогодні, 31 жовтня, Спеціалізоване установа Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО) прийняло рішення внести Одесу в список творчих міст світу. Про це повідомляє прес-служба ЮНЕСКО, відзначаючи, що в цьому переліку зараз 246 міст, «в основі розвитку яких лежить творчість, будь то музика, декоративно-прикладне і народне мистецтво, дизайн, кінематографія, література медіамистецтва або гастрономія»[Факти, 2019].

У висновках дослідження зазначимо головні механізми впливу пост-тоталітарної культури на розвиток міста Одеса.

- 1) Пост-тоталітарне несприйняття демократичних практик розвитку міста, орієнтація на контроль та покарання. Якщо контролю та покарання немає – значить можна робити будь-яку забудову та спотворення вже наявних будинків балконами.

- 2) Патерналізм у сприйнятті держави у пост-радянському пост-тоталітарному просторі, чекання на те, що держава повинна вирішувати всі питання, що пов'язані з забудовою.
- 3) Естетична плутанина. Брак естетичних стандартів спонукає мешканців пост-радянських міст вважати, якщо будинок високий та розкішний – це добре, навіть якщо він не гармонізує з архітектурним ансамблем.
- 4) Законодавчі прогалини. Наразі законодавчі прогалини не дають можливості ефективно боротися в правовому полі з тими, хто порушує історичний центр міста.
- 5) Корупція. «Подарунки» квартир від забудовників держслужбовцям – поширена практика, яка унеможливує правове вирішення питання стихійних забудов.
- 6) Нездатність до комунікації мешканців міст у пост-тоталітарному просторі.
- 7) Брак екологічної культури, місто як виключно будівлі, без парків та інших зелених зон.

Список літератури

- 1) Кримський С. Принципи духовності XXI століття. URL https://risu.org.ua/article_print.php?id=36082&name=society_digest&lang=ua& (Дата звернення 20.12.2019)
- 2) Збереження історичної забудови центра Одеси шляхом включення до основного Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО (Одеса – ЮНЕСКО) Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 28–29 січня 2015 року. Одеса: Астропринт, 2015
- 3) ЮНЕСКО. URL <https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%AE%D0%9D%D0%95%D0%A1%D0%9A%D0%9E> (Дата звернення 20.12.2019)
- 4) Чепелев М. Почему Одесса не в ЮНЕСКО: мнение архитектора. URL <https://lotsia.com.ua/news/pochemu-odessa-ne-v-yunesko-mnenie-arhitekтора> (Дата звернення 20.12.2019)
- 5) Джокер в Одесі <https://od.vgorode.ua/news/sobytyia/410777-podkhodiaschee-mesto-po-devolanovskomu-spusku-v-odesse-proshelsia-dzhoker> (Дата звернення 20.12.2019)
- 6) Главком Як позбутися пострадянськості: URL <https://glavcom.ua/publications/119272-jak-pozbutisja-postradjanskosti-desjat-rekomedatsij-doslidzhennja.html> (Дата звернення 20.12.2019)
- 7) Проресс-Строй URL <https://investhelp.com.ua/ru/content/rov-progres-stroi>. (Дата звернення 20.12.2019)
- 8) Строить, молиться, платить. Как Аднан Киван стал одним из лидеров украинского рынка жилой недвижимости URL <https://nv.ua/biz/consmarket/adnan-kivan-kak-siriyskiy-biznesmen-stal-krupneyshim-odesskim-zastroyshchikom-novosti-ukrainy-50050061.html> (Дата звернення 20.12.2019)

- 9) Жуков А. В Одессе обманутые вкладчики отдали строителям 8 млрд грн. URL <https://www.segodnya.ua/regions/odessa/v-odesse-obmanutyje-vkladchiki-otdali-stroiteljam-8-mlrd-grn-474427.html> (Дата звернення 20.12.2019)
- 10) 50 перлина. URL <https://kadorgroup.com/Fifty-pearl> (Дата звернення 20.12.2019)
- 11) Мещеряков В. Исторический центр Одессы может стать всемирным наследием ЮНЕСКО. URL <https://reporter.com.ua/news/xqn/> (Дата звернення 20.12.2019)
- 12) Квасницкая О. Теоретичні та практичні аспекти забудови територій: господарсько-правовий аспект 9/2017 господарське право і процес. URL <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2017/9/14.pdf> (Дата звернення 20.12.2019)
- 13) Поламарчук П. <https://www.facebook.com/profile.php?id=100014372684065> (Дата звернення 20.12.2019)
- 14) Бородіна Н. В. Тоталітарний культурний простір та феномен «радянських балконів» // НАУКОВЕ ВИДАННЯ *Дόξα* / Докса. Збірник наукових праць з філософії та філології. Вип. 2 (32). Одеса: Акваторія, 2019, С. -148-157.)
- 15) В. Балінський. URL <https://www.facebook.com/events/486623885330746/> (Дата звернення 20.12.2019)
- 16) Факти: ЮНЕСКО внесла Одесу в список творческих городов мира <https://fakty.ua/322885-yunesko-vnesla-odessu-v-spisok-tvorcheskih-gorodov-mira> (Дата звернення 20.12.2019)

Natalia Borodina

CHAOTIC DEVELOPMENT AND THE "KING - BALCONY" AS A MANIFESTATION OF THE TOTALITARIAN CULTURE IN ODESSA

Totalitarian ideology made cities faceless and uncomfortable, so now residents of post-totalitarian cities have large amount of problems with the development of the city. The most striking examples of countries influenced by the totalitarian ideology of the development of the city are post-Soviet countries such as Ukraine and Russia. The totalitarian ideology forced to build on one plan, now this requirement is canceled but residents do not have the habit of taking care of the urban space and of feeling part of it. They are still waiting for instructions from the authorities. These are used by dishonest entrepreneurs who build homes that destroy the historic center and the seafont. There are permanent traffic jams in the post-Soviet space due to improperly parked cars. It is impossible to drive through the city, often the city resembles a dump of cars. In totalitarian country residents had to get permission to buy a car, so there were few cars and their don't care about parking. After the collapse of the totalitarian system, Ukraine did not develop the correct system of fines and penalties for improper arching, so the problem only intensifies. The lack of a plan and a well-thought-out individuality, the ability to take care of the exterior of the city together with the community is also manifested in such phenomena as extensions to buildings and balconies. Because of the same soviet houses, people tried to stand out by building large balconies and now these balconies, like growths, are mutilating houses. All countries that have survived totalitarian ideology have many problems with the development of cities. One of the main conditions for their solution is the growth of people's consciousness, understanding of themselves as part of the urban community and participation in the life of the city.

Keywords: totalitarianism, development, balconies, reconstruction, personal space.

References

- 1) Krymskyy С. (2010) Principles of the XXI Century Spirituality. URL

https://risu.org.ua/article_print.php?id=36082&name=society_digest&_lang=en& (Accessed 20/12/2019)

2) Preservation of the historical building of the center of Odessa by inclusion in the main UNESCO World Heritage List (Odessa - UNESCO) (2015) Proceedings of the International Scientific and Practical Conference on January 28-29, 2015. Odessa: Astroprint, 2015

3) UNESCO(2019). URL <https://en.wikipedia.org/wiki/%D0%AE%D0%9D%D0%95%D0%A1%D0%9A%D0%9E> (Accessed 20/12/2019)

4) Chepelev M. (2019) Why Odessa is not in UNESCO: the architect's opinion. URL <https://lotsia.com.ua/news/pochemu-odessa-ne-v-yunesko-mnenie-arhitekтора> (Accessed 20/12/2019)

5) The Joker in Odessa (2019) URL <https://od.vgorode.ua/news/sobytyia/410777-podkhodiaschee-mesto-po-devolanovskomu-spusku-v-odesse-proshelsia-dzhoker> (Accessed 12/20/2019)

6) Glavcom. How to get rid of mediocrity: URL <https://glavcom.ua/publications/119272-jak-pozbutisja-postradjanskosti-desjat-rekomedatsij-doslidzhennja.html> (Accessed 12/20/2019)

7) Progress-Stroy URL <https://investhelp.com.ua/en/content/tov-progres-stroi>. (Accessed 20/12/2019)

8) Build, pray, pay. As Adnan Kivan became one of the leaders of the Ukrainian residential real estate market. URL <https://nv.ua/biz/consmarket/adnan-kivan-kak-siriyskiy-biznesmen-stal-krupneyshim-odesskim-zastroyshchikom-novosti-ukrainy-50050061.html> (Accessed 12/20/2019)

9) Zhukov A.(2019) In Odessa, the defrauded depositors gave the builders 8 billion UAH. URL <https://www.segodnya.ua/regions/odessa/v-odesse-obmanutye-vkladchiki-otdali-stroitelyam-8-mlrd-grn-474427.html> (Accessed 20/12/2019)

10) 50 pearl.(2019) URL <https://kadorgroup.com/Fifty-pearl> (Accessed 12/20/2019)

11) Meshcheryakov V. (2019)The historical center of Odessa may become a UNESCO World Heritage Site. URL <https://reporter.com/en/news/xqn/> (Accessed 20/12/2019)

12) Kvasnitskaya O. (2015)Theoretical and practical aspects of territorial development: economic and legal aspect 9/2017 business law and process. URL <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2017/9/14.pdf> (Accessed 20/12/2019)

13) Polamarchuk P. (2019) <https://www.facebook.com/profile.php?id=100014372684065> (Accessed 12/20/2019)

14) Borodina N.(2019) The totalitarian cultural space and the phenomenon of "Soviet balconies". *Δόξα / Doxa*. Collection of scientific works on philosophy and philology. No. 2 (32). Odessa: Aquatorium, 2019, pp. -148-157.

15) V. Balinski(2019). URL <https://www.facebook.com/events/486623885330746/> (Accessed 20/12/2019)

16) Facts(2019): UNESCO has included Odessa in the list of creative cities of the world <https://fakty.ua/322885-yunesko-vnesla-odessu-v-spisok-tvorcheskih-gorodov-mira> (Accessed 20.12.2019)

Стаття надійшла до редакції 25.12.2019